

**Izuzetan prinos kajkavskoj književnoj dijakroniji
Juraj Ščerbačić: *Drnjanska pjesmarica*, HAZU i Općina Drnje,
priredio Ivan Zvonar, Drnje, 2021.**

Ako li je Josip Kekez ustvrdio da je „kajkavska književnost 16., 17. i 18. stoljeća ostvarila veći broj djela, vjerojatno više nego li sva ostala hrvatska područja zajedno“, tome broju svakako valja pridružiti i kajkavske pjesmarice. One su naime na kajkavskom književnom prostoru važna književnopovijesna činjenica. Premda su ostajale u rukopisu, one bijahu svjedokinje vremena, memorije događaja, pojava i osoba te, poglavito, čuvarice, prenositeljice jezika kojim su ispisane. No baš zato što se nisu tiskale, netragom bi veći dio njih nestajao. Upravo stoga pojavu takve otisnute, „uskrsnule“ pjesmarice valja pozdraviti s osobitim razlogom. Jedan od takvih pothvata jest objelodanjena *Drnjanska pjesmarica* iz 1687., autora Jurja Ščerbačića, koju je transkribirao i za tisak priredio mr. sc. Ivan Zvonar, uvaženi znalac starije kajkavske usmene i pisane književnosti.

Zašto „*Drnjanska*“? Mjesto Drnje, smješteno uz Dravu blizu Koprivnice, niklo na vrlo prikladnom terenu „među meandrima rijeke i velikih močvara“ (Feletar), živjelo je u tom, 17. stoljeću vrlo intenzivno: osim objekata vojne i gospodarske naravi, u Drnju je tada počela djelovati trivijalna, župna škola, u nju su za poučavatelje dolazili najbolji učitelji/školnici. Tako je u Drnje došao i Juraj Ščerbačić. Za svoje potrebe orguljaša sastavio je spomenutu pjesmaricu, a nekim tekstovima dodao je i notne zapise. On je autor većine tekstova, njih 61 (od čega pet svjetovnih pjesama), a ostale su u pjesmaricu upisivali njegovi nasljednici: Juraj Cvetković osam zapisa i Mihael Kozarić jedan. Prema jeziku tekstova sudeći, priređivač Zvonar mišljenja je da autor nije bio ni iz Drnja ni iz okolice nego najvjerojatnije iz ozaljskoga kraja, gdje se miješaju sva tri hrvatska narječja.

Valja spomenuti da se neke pjesme nalaze u starijim pjesmaricama: pet duhovnih napjeva u *Martjanskoj starijoj* (1593.), a dvanaest u *Pavlinskoj pjesmarici* (1644.), što pak svjedoči o višestoljetnoj postojanosti usmene performance, dakle o književnome kajkavskom kontinuitetu.

Motivsko-tematski ti se tekstovi u zbirci mogu usustaviti ovako: a) nabožni, b) povijesni, c) usmenonarodni i d) razni (gospodarski, savjetodavni i sl.). Jasno, najviše je prvih, i to osobito o Djevici Mariji. Nije to samo zato što je tema Bo-

gorodice bila česta, ponajviše u usmenom pjevu, nego i što je drnjanska župa posvećena upravo Rođenju Blažene Djevice Marije, pa je motivska čestota razumljiva. Premda će Zvonar zamijetiti da će to prije biti ritmizirane molitve, one su važne zato što ih je kantor zapisivao upravo onako kako je narod, crkveni puk, pjevao. U tom, sakralnom, korpusu izdvojimo božićnu popijevku *Narodil se je Kralj Nebeski od Marie čiste Device na tom mladom letu veseli/mo sell mladoga Kralja mi molemo*. Troje nam je uz nju pripomenuti: prvo, riječ je o najstarijoj kajkavskoj popijevci (crkvenoj) s konca 12. i početka 13. stoljeća (na starinu upućuje sintagma „mladi kralj“, koja se upotrebljavala u doba Arpadovića, prema tezi Olge Šojat, za kraljeva zamjenika u Hrvatskoj), drugo, izraz „na to mlado leto“ upućuje da je posrijedi predgregorijanski kalendar, kad je s Božićem završavala godina, i treće, popijevka se u našim crkvama održala do danas, doduše podosta prepravljena, štokavizirana, što ipak – bez obzira na to – potvrđuje opstojnost usmenoizvedbenoga modela. Eto, i zato je *Drnjanska pjesmarica* vrijedna i važna.

Povijesni blok nije u zbirci izdvojen nego je uvršten uz nabožne tekstove, a odnosi se na obitelj Zrinskih. Prva je o zrinskoj vojni i junaštvu Nikole Zrinskog VII. pod naslovom *Alia Cantio Comite Nicolau Zrinio*, epska lauda o junaštvu sigetske Leonide, čiji početak glasi (u priređivačevu prepjevu):

„Neka trube sada opjevaju Zrinskog,
veliko čudo Europe, herkulovskoga muža
te zadivljujućeg vojnika i strašnoga vojskovođu,
kome porazi neprijatelja pribavljaju slavu.“

Druga je pak pjesma *Alia vero de Rebellione Comitum Petri Zriny*, stihovan opis zrinsko-frankopanske pobune, koji je zanimljiv i intrigantan jer je Katarina Zrinska predstavljena u naglašeno negativnom svjetlu. Obje su pjesme zapisi, dakle drnjanski školnik nije im autor. Još je zanimljivija pjesma *Cantio de Zrinio Nicolao* što ju je Ščerbačić korektno prepisao. Zanimljiva je po tome što autor (školnik nije naveo izvor, što pak govori koliko je tema Zrinskih bila stoljećima kurentna i u pjesmaričkim zbirkama!) tek navodi: „*Međimurski šereg, vumerl nam je otec...*“ Ali kako? Nigdje ni traga vepru! Upravo taj detalj posvjedočuje da je autor, po svojoj prilici, znao za pravu smrt hrvatskoga bana i vođe pobunjenika protiv politike bečkoga dvora, no to nije smio/mogao otvoreno napisati!

Treću cjelinu reprezentira zapis usmenonarodne *Jur turobna i žalosna zima prohodi...*, popijevke koja se stoljećima održala i u ovo naše doba pjeva se pod naslovom *Protuletno drago vreme pak nam dohodi*. Pod tim naslovom nalazimo je u Žgančevoj zbirci *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja* (1916.), dakle od *Drnjanske pjesmarice* protekla su četiri stoljeća, u međuvremenu bilo je još zapisa rečenoga

teksta (Delišimunović, Bedeković), ali je osnovna struktura očuvana, što je dokazom postojanosti usmene kreacije! Ne bismo to mogli ustvrditi da nije *Drnjanske pjesmarice*...

Četvrta cjelina svjedoči o tematskoj polivalentnosti pjesmarice; kad nije bilo papira, na prazne stranice – bez obzira na prijašnje nabožno štivo – nastavljač Mihael Kozarić uvrstio je „konjske savjete“ pod naslovom *Konjska vračva*“.

Da je samo transkribirao to vrijedno djelo, Ivan Zvonar zadužio bi hrvatsko-kajkavsku književnost, jer je aktualizirao rukopisnu baštinu koja u zakutcima čeka svoje „uskrisitelje“. No nakon toga mukotrpnoga posla potrudio se te je izdanju pridružio studiju *Mjesto i značaj Pjesmarice Jurja Ščerbačića iliti Drnjanske*. Osim detaljnoga predstavljanja i kontekstualizacije, pozabavio se jezikom djela, segmentom jednako tako važnim. Naime uvidom u jezik pokazao je da je autor/zapisivač unosio elemente svojega zavičajnoga, ozaljskoga govora (otac > otec, reči > riči, štokavizme, tvorbe tipa takajše bum razdelil > takajše ču razdeliti, „Kad je sunce k goram više i kada je k noći bliže“...).

Grafički dopadljiva, pedantno uređena, znanstveno uvjerljiva, ta *Drnjanska pjesmarica* velik je dobitak za kontinuitet hrvatskokajkavske književnosti, usmene i pisane, poglavito pak za pjesmaričku literaturu. Priređivaču Ivanu Zvonaru valja stoga iskazati iskreno priznanje, uz želju da se to vrijedno štivo nađe barem u svim župnim knjižnicama sjeverozapadne Hrvatske.

Stjepan Hranjec